

Regeringskansliet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.hc.delning@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas (SOU 2024:23)

Er beteckning: S2024/00726

Sammanfattning

Länsstyrelsen Dalarna ställer sig positiv till förslaget om en ny lag som reglerar användningen av lustgas. Vidare är Länsstyrelsen positiv till de förenklingar, förtydliganden och begränsningar som föreslås i utredningen.

Det är bra att syftet med alkohollagen införs i en portalparagraf, samt att kommuner får begära in uppgifter från Skatteverket vid tillståndsprövning och tillsyn enligt lag om tobak och liknande produkter. Vidare är det positivt att Folkhälsomyndighetens föreskriftsrätt utökas. Detta kommer att innebära en förbättrad folkhälsa och en mer enhetlig tillämpning av lagstiftningarna i landet,

Utöver de förslag som anges i utredningen vill vi även lämna följande förslag och kommentarer:

3.9 Lagens syfte och förhållande till annan lagstiftning

Länsstyrelsen i Dalarnas län tillstyrker förslaget, men vill som tillsynsmyndighet och utifrån vårt förebyggande ANDTS-uppdrag, föreslå en förstärkning. Utöver försäljning av lustgas i berusningssyfte bör även överlåtelse till minderåriga förbjudas; det vill säga ett införande av ett langningsförbud för lustgas. Detta med hänvisning till händelseutvecklingen med tobak och lagen om tobakfria nikotinprodukter som nu krävt en förändring och i syfte att stärka skyddet för barn och unga.

4.1.4 Rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid ska införas

Länsstyrelsen i Dalarna anser att förslaget är bra, men att det borde kompletteras med att huvudmannen även är ansvarig för att erbjuda, eller hänvisa till, stöd och hjälp till elever att sluta röka och snusa, samt tydliggöra hur förbudet hänger ihop med det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Eleverna bör även göras delaktiga i hur skolan ska arbeta för att uppnå en rök-, tobaks- och nikotinfri skoltid, där fokus bör vara på kunskap och motivationshöjande insatser som ett komplement till förbudet. Detta med hänvisning till erfarenheterna från arbetet med rökfria miljöer, där huvudmännen upplevt att det varit svårt att få till rökfria skolgårdar i praktiken. Folkhälsomyndighetens kartläggning "Att förebygga tobaksbruket bland unga – erfarenheter från svenska skolor (2020) lyfter bland annat:

- Personal, elever och beslutsfattare har olika syn på skolans ansvar och roll i det tobaksförebyggande arbetet.
- Skolledningens engagemang upplevdes som viktigt för att skapa en gemensam förståelse och legitimitet för det tobaksförebyggande arbetet i skolan.
- Lärare och andra vuxna beskrevs som viktiga förebilder som angav "normen" och fungerade som budbärare för skolans tobaksförebyggande arbete. Därför sågs det som ett problem när personal eller andra vuxna rökte inom synhåll för eleverna.

Utifrån Länsstyrelsens roll som sakkunnig och förebyggande anser vi därför att förslaget även bör utvidgas till en större målgrupp där även personal och besökare ingår, samt även inkludera fritidshemmen och vuxenutbildningen.

Enligt 6 kap. 2 § punkten 1 LTLP gäller rökförbud i alla skolans lokaler samt på skolgårdar. Det skulle på så sätt bli samma reglering för rökning och annan användning av nikotin i skolans lokaler, vilket skulle minska risken för att barn och unga börjar och hjälpa både barn och vuxna som vill sluta.

4.3.5 Nikotinhalten bör bestämmas till 12 milligram per gram

Utredningen har presenterat ett gediget underlag och Länsstyrelsen tillstyrker att nikotinhalten inte ska få överstiga 12 milligram per gram för tobakssnus. Barn och ungas intresse bör dock sättas främst. För att minimera nikotinetets hälsoskador och risken för nikotinförgiftning hos unga anser utredningen att 4 milligram per gram är en lämplig alternativ gräns. Bland barn och unga är det tobaksfria snuset mer populärt än tobakssnuset och Länsstyrelsen anser, utifrån vår förebyggande roll, därför att regeringen bör överväga att sätta en lägre gräns för nikotinhalten i tobaksfria nikotinprodukter. Länsstyrelsen anser här att gränsen på 4 milligram per gram är lämplig för tobaksfritt nikotinsnus.

5.2.1 Förtydligande av kopplingen mellan mat och alkoholserving.

Länsstyrelsen Dalarna tillstyrker utredningens förslag om tydligare koppling mellan matserving och alkoholförsäljning.

Folkhälsomyndighetens kommande föreskrifter bör vara så detaljerade, utformade och tydliga att de ger kommunerna och verksamhetsutövarna en vägledning om vad som ryms inom begreppet "lagad eller på annat sätt tillredd mat".

Allmänna synpunkter

Lag om tobaksfria nikotinprodukter förs in i lag om tobak och liknande produkter

Då tobaksfria nikotinprodukter (så kallat vitt snus) är väldigt likt tobaksprodukter (som snus) föreslås att bestämmelserna om tobaksfria nikotinprodukter förs in som ett kapitel i lag om tobak och liknande produkter i stället för att vara en egen lag. Förslaget påminner om när lag om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare slogs ihop med tobakslagen till lag om tobak och liknande produkter 2019.

Tillståndsplikt införs även för e-cigarett och tobaksfria nikotinprodukter

Länsstyrelsen anser att det bör vara möjligt att återkalla tillståndet även för försäljning av e-cigarett och tobaksfria nikotinprodukter för att förhindra att försäljningen sker på ett felaktigt sätt. Därför föreslås att lagarna (LTLP och LTN) ändras så att även e-cigarett och tobaksfria nikotinprodukter omfattas av en tillståndsplikt.

Det har skett en stor ökning av användandet av e-cigarett och tobaksfria nikotinprodukter de senaste åren, och i utredningen anges att det framför allt är bland barn och unga användandet har ökat. En oseriös tobakshandlare som säljer varor till minderåriga kan bedömas som olämplig och tillståndet kan återkallas. Den möjligheten finns inte för e-cigarett och tobaksfria nikotinprodukter utan enbart försäljningsförbud under en kortare tid.

Ett förbud mot smaksättning är fortsatt angeläget för att skydda barn och unga

Utöver de förslag som utredningen lämnar avseende tobaks- och nikotinprodukter vill Länsstyrelsen, utifrån vår roll som sakkunnig och förebyggande, se ett förbud mot smaktillsatser på tobakssnus, nikotinsnus och nikotinvätskor till elektroniska cigaretter. Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att en reglering för tobaks- och nikotinprodukter som är mer lik den skyddslagstiftning som finns för tobaksrökning skulle minska tillgängligheten och efterfrågan på ett sätt som ökar skyddet för barn och unga.

Beslut enligt lag om tobak och liknande produkter bör gälla omedelbart

Om en verksamhetsutövare allvarligt missköter försäljningen av tobak kan beslut om återkallelse av försäljningstillståndet ta mycket lång tid innan det vinner laga kraft; om beslutet överklagas till förvaltningsdomstol.

Länsstyrelsen Dalarna föreslår därför att en paragraf liknande alkohollagen (10 kap 1 §) införs i lag om tobak och liknande produkter vilket gör att alla beslut gäller omedelbart.

Förtydligande om distribution av tredje part

På senare tid har fler verksamheter infört möjligheten att handla tobaksvaror och nikotinprodukter via tredje part (exempelvis Foodora eller Wolt) eller via paket (exempelvis via PostNord eller Bring). Det har även öppnats flera obemannade butiker där kunderna vanligtvis legitimerar sig via bank-id eller liknande. Det har stor betydelse för handläggning på kommunal nivå hur resonemang och motiv formuleras i förarbetena till en lag. Det bör därför införas förtydliganden om vilka krav som ställs på handel i obemannade butiker eller via tredje part för de varor som omnämns i utredningen.

Utökad information mellan myndigheter

I 6 kap. 20 § lag om tobak och liknande produkter anges att kommunen och Polismyndigheten ska underrätta varandra om förhållanden som är av betydelse för tillsynen. Motsvarigheten i alkohollagen finns i 7 kap. 8 § där det står att på begäran av en annan tillsynsmyndighet ska kommunen lämna de uppgifter som myndigheten behöver för sin tillsyn, samt att polismyndigheten ska underrätta andra tillsynsmyndigheter om förhållanden som är av betydelse för dessa myndigheters tillsyn.

Länsstyrelsen Dalarna föreslår att utöka myndigheternas möjlighet att ge varandra information som har betydelse för tillsyn. Det skulle kunna formuleras som att kommunen, Skatteverket och Tullverket bör underrätta varandra om förhållanden som är av betydelse för tillsynen.

Denna formulering bör föras in i alkohollagen, lag om tobak och liknande produkter samt lag om tobaksfria nikotinprodukter.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Höij med handläggare Erik Engberg och ANDTS samordnare Hanna Lundgren som föredragande.